

САМБО. ЕВРОПЭМ ИЗЭИУКӀЭГЪУ

Европэм
самбэмкӀэ
изэнэ-
кӀокъу
Сербием
щыкӀуагъ.
1997 —
1998-рэ
илъэсхэм
кӀэхъугъэ
кӀалэхэр
апэрэ
чӀыпӀэхэм
афэбна-
гъэх.
Адыгеим
илыкӀо-
хэм ды-
шъэ ме-
далитӀу
кӀыда-
хыгъ.

Нарт шъаохэм ямедальхэр

Урысыем иныбжыкӀэ хэшы-
пыкӀыгъэ командэ хэтхэу Цы-
кӀу Рэмэзан, кӀг 48-рэ, Чэтыжъ
Нурбий, кӀг 70-рэ, купэу зыхэт-
хэм апэрэ чӀыпӀэхэр къащ-
хыгъэх. ЦыкӀу Рэмэзан Адыгэ-
кӀалэ зыщегъасэ, тренер-кӀэ-
лӀегъаджэр Шъэумэн Бай-
зэт. Чэтыжъ Нурбий Тэхъу-
тэмыкӀуае щӀаплугъ. Урысыемрэ
Адыгеимрэ язаслуженнэ тре-
нерэу ДжармэкӀо Нурбий ары
бэнэкӀо ныбжыкӀэр зэнэкӀо-
къум фэзыгъэхъазырыгъэр.

— Тихэгъэгу самбэмкӀэ ифе-
дерацие ипрезидентэу Сергей
Елисеевыр, Урысыем самбэм-

кӀэ ихэшыпыкӀыгъэ ныбжыкӀэ
командэ итренер шъхӀалэу Ро-
ман Болотскэр Адыгеим испорт-
сменхэм, ахэр зыгъасэхэрэм
лъэшэу къафэразэх, — кӀы-
титӀуагъ тиреспубликэ самбэм-
кӀэ икӀэлэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ
спортеджапӀэ идиректорэу Де-
лэкӀо Адамэ. — Урысыем ихэ-
шыпыкӀыгъэ командэ нэбгыри
10 зыфэбанэм, дышъэ медаль-
хэр 4-мэ къахыгъэх, Адыге-
им щыц кӀэлитӀумэ апэрэ чӀы-
плитӀу кӀызэрэдахыгъэр тэры-
кӀи гушӀуагъо.

ТибэнакӀохэр самолеткӀэ
Краснодар чэщым кӀызэбы-

быжъхэм, дунаим самбэмкӀэ
ичемпионэу МэрэтыкӀо Сахид,
нэмыкӀ тренерхэр, спортсмен-
хэр апэгъокӀыгъэх. Адыгэ бы-
ракъыр аэропортым щагъэбы-
батэзэ, джэгущо зэхачи кӀэ-
шъуагъэх, уджыгъэх.

Медальхэр кӀыдэзыхыгъэ
спортсменхэр къапэгъокӀыгъэ-
хэм, гъогу техъанхэмкӀэ лӀпы-
лӀгъу къафэхъугъэхэм афэра-
зэх, гъэзетымкӀи «тхъашъуе-
гъэпсэу» араложы ашӀоигъу.

Шъопсэу, тинарт шъаохэр!
Шъуимедальхэм ахэжъугъэ-
хӀонэу, Адыгэ Республикэм
ибыракъ шъучӀэтэу спортышхом
шъуищытхъу бэрэ щяжъугъэл-
онэу Тхъэм тышӀуфелъэлэу. Шъу-
илахылхэм, ныбджэгъухэм, тре-
нерхэм тафэгущо.

ЕМТӀЫЛЪ Нурбий.

Сурэтым итхэр: дышъэ ме-
дальхэр кӀыдэзыхыгъэхэ
ЦыкӀу Рэмэзанрэ (джабгум-
кӀэ) Чэтыжъ Нурбийрэ.

НЕПЭ КЪЫХЭТЫУТЫХЭРЭМ АЩЫЩХЭР:

Я 2-рэ нэкӀубгъор

Къэбар зэфэишъхъафхэр.

Я 4 — 5-рэ нэкӀубгъохэр

*ТхакӀоу ЦуекӀо Юныс ирассказэу «Бэчмызэ
ишъэф» зыфиӀорэр.*

Я 7-рэ нэкӀубгъор

*ПсэунӀэ-коммунальнэ хъызмэтым иӀофыгъохэм
афэгъэхыгъ.*

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

**2015-рэ илъэсым машӀом зыкӀыштэным ищынагъо
кӀызышъхъащыхъэгъэ псэупӀэхэм яхъылагъ**

Урысые Федерациеим и Правительствэ иунашъоу N 390-р
зытетэу «МашӀом зыкӀемыгъэштэгъэным ехъылагъ» зыфиӀоу
2012-рэ илъэсым мэлылфэгуым и 25-м кӀыдэкӀыгъэм тегъэ-
псыхагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо
ешы:

1. Мыхэр гъэунафыгъэнхэу:

1) машӀом зыкӀыштэным ищынагъо кӀызышъхъащыхъэгъэ
псэупӀэхэр;

2) Адыгэ Республикэм 2015-рэ илъэсым мэлылфэгуым и
20-м кӀыщегъэжыгъэу машӀом зыкӀыштэным пэшӀуекӀорэ
лофтхъабзэхэу зэрэхъащхэр.

2. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу
N 121-р зытетэу «2014-рэ илъэсым машӀом ищынагъо кӀызы-
шъхъащыхъэгъэ псэупӀэхэм яхъылагъ» зыфиӀоу (Адыгэ Рес-
публикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэгъоыгъэхэр, 2014, N 6) 2014-
рэ илъэсым мэкъуогъум и 2-м кӀыдэкӀыгъэм иа 1-рэ пункт
кӀуачӀэ имылэжъэу лъытэгъэнэу.

3. Официальнэу кӀызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы уна-
шъом кӀуачӀэ илэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМПӀЫЛ Мурат**

кӀ. Мыекъуапэ,
мэлылфэгуым и 15, 2015-рэ илъэс
N 65

**Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет
иунашъоу N 65-р зытетэу 2015-рэ илъэсым
мэлылфэгуым и 15-м аштагъэм игуадз**

МашӀом зыкӀыштэным ищынагъо кӀыхиубытэрэ псэупӀэхэр

1. МыекӀопэ районимкӀэ псэупӀэу Гъозэрыплъ.
2. МыекӀопэ районимкӀэ псэупӀэу ХъымышкӀлэй.

Аналэ тыраригъэдзагъ

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къум-
пӀыл Мурат мэкъу-мэщым епхыгъэ кӀэралыгъо
программитӀум язэшӀохымкӀэ чӀыпӀэхэм япашэхэм
видеозэӀукӀэ афызэхыщэгъагъ.**

ЗэӀукӀэм хэлажъэхэрэр зыте-
гушылагъэхэр кӀэралыгъо про-
граммэхэу «2015 — 2017-рэ
илъэсхэм Адыгэ Республикэм
ифермерхэу лӀофшӀэныр езы-
гъэжъэаӀэхэм лӀыплӀэгъу яты-
гъэныр» ыкӀи «2015 — 2017-
рэ илъэсхэм мэкъумэщышӀэ
(фермер) хъызмэтшӀаплӀэхэм

атегъэпсыхагъэу унэгъо бы-
лымэхӀо фермэхэм хэъоныгъэ
ягъэшлыгъэныр» зыфиӀохэрэм
япхыгъэхэу мы илъэсым зэшӀо-
хыгъэн фэе лӀофыгъохэу кӀэу-
цугъэхэр ары.

Федеральнэ ыкӀи республи-
кэ бюджетхэр кӀыдалытэхэзэ
мы илъэсым езыгъэжъэгъэкӀэ

фермерхэм сомэ миллион 23-
рэ фэдиз къафыхагъэкӀышт,
унэгъо фермэхэр зэхэзыщэхэ-
рэм — сомэ миллион 21,3-рэ.

Адыгэ Республикэм и Лы-
шъхъэу ТхакӀушынэ АспӀанрэ
Урысые Федерациеим мэкъу-
мэщымкӀэ иминистрэрэ зэда-
шыгъэ зэзэгъыныгъэм тегъэ-
псыхагъэу а гухэлъхэм апае
республикэм джыри мылӀку
тедзэ кӀылакӀагъэхъащт.

— *А кӀэралыгъо программэ-
хэр зэшӀохыгъэ хъунхэм пае
непэ чӀыпӀэхэм лӀофэу ащызэ-
шӀуахырэм хэъоныгъэ рагъэ-
шӀын фае. ЫпӀэкӀэ экономикэр
лъыгъэкӀотэгъэнымкӀэ ащ ишӀо-*

*гъэшхо кӀэкӀошт: лӀофшӀэплэ чӀы-
плӀаӀэхэр тилэ хъуштых, хэбзэ-
лахъхэр зытетлхъэхэрэм къахэ-
хъошт, къуаджэхэм бизнес цы-
кӀум зациушъомбгъунымкӀи ама-
лыкӀэхэр едгъэгъотытхы, —
кӀыхыгъэщыгъ КъумпӀыл Мурат.*

ПэшӀорыгъэшъэу чӀыпӀэхэм
япашэхэм кӀызэралыагъэмкӀэ,
нэбгырэ 30 фэдизмэ фермер
хъухэмэ ашӀоигъу, унэгъо фер-
мерхэр зыгъэпсынэу фаер хъыз-
мэтшӀэплӀи 7 мэхъу. Республикэм
мэкъу-мэщымкӀэ и Министерст-
вэ кӀызэритыгъэмкӀэ, пцэжые-
хъуным пылӀэ предприниматель-
хэри джы зэнэкӀокъухэм ахэ-
лэжъэн фитых. Грантым игъэ-

федэнкӀэ уахътэр мээз 18-м
кӀыщегъэжыгъэу 24-м нэсэу
нахыбэ афашыгъ.

ЗэӀукӀэр зыцаухыштым къа-
луагъ илъэсыкӀэ еджэгъум Пшызэ
кӀэралыгъо аграрнэ универси-
тетым чӀэхъанхэу республикэм-
кӀэ нэбгырэ 24-мэ амал къазэ-
ратыштыр. Адыгэ Республикэм
мэкъу-мэщымкӀэ и Министерст-
вэрэ апшъэрэ еджапӀэмрэ а
лӀофымкӀэ зэзэгъыныгъэ зэдашы-
гъах. Премьер-министрэр чӀыплэ-
хэм япашэхэм къяджагъ зейкӀ
кӀэралыгъо ушэтынхэм якӀэух-
хэмкӀэ анахь дэгъоу зыкӀэзыгъэ-
лъэгъуагъэхэр а чӀыпӀэхэр афа-
гъэшъошэнхэм пае кӀыхахынхэу.

гэгу ззошхом Теклоныгээр кыы-
шыцдахыгээр илээс 70-рэ зэ-
рэхүүрэм мыгээрэ лофтхабээр
фэгэхыыг. Унагьом имэхья-
нэ зыкегелэтыгэнэм, кыт-
клэхуухээрэ плэужхэм яхэгьгу
шу альгэюу плүгэнхэм фес-
тивалыр фэлорышлэнэу ары зэ-
хэшахлохэм зэрагьэнафээр.

ЛЪЭГЪО НЭФ

КЪУМПЫЛ Къадырбэч

ГУГЪЭ

Поэм

1

Мы чылэ клалэхэм къашэ,
Зы хярым хярыр ыуж.
Тян, уежэ о сынысашэ,
Блэкыгъэр сэ сільэуж.
Зэрежэу чыгур пхэлэшэм,
Тян, джыри о укысажэ.
Уфаеп пшлошъы бгъэхунэу,
Сихъяри умыльэгъунэу.
Уизакъо зыхъурэм оред,
Къэоло кушэ оред:

*Бзыу тамэу псынклэр
Сицлыкы,
Къэагъэу дахэр
Сицлыкы,
Насыпыр зилэр
Сицлыкы,
Хярым фышылэр
Сицлыкы.*

Ау уахтэр гузажъоу макло,
Ллэшлэгъу плланэм къехъугъ.
Зэо машом ихъадэгъу клало
ладжми техъон афэхъугъ.
Пшлошъ хъурэп ахэм сащыщэу,
Сыкызыкложьыщтыр неущэу
Кыпшыхъуэ, пчълум улут,
О гугъэм уриунэлут.

2

Сыплэгъурэп, ори услэгъурэп,
Ау унэм, тян, сыкыбдис.
Узбгынэу зы чэщи хъурэп,
Сэ ренэу усигупшыс.
Сыщысэ, пхэа кьутэ окло,
Къэохъы псы чьылэ шалэ.
Сыщысэ къакъырым окло,
Дэолхъэ мэкъур о шхылэм.
Сэукытэ, хэт ыльэгъугъ

Къор щысэу ным пхэа ыкьутэу?
Сыд пае сэ сыкьэхъугъ
Узгъэтхэжъын сыфимытэу?
Сыплэгъурэп, ори услэгъурэп,
Ау унэм, тян, сыкыбдис.
Узбгынэу зы чэщи хъурэп,
Нэпс чьылэу унитлэ саклиз.

Сэ сыныбжыкыу,
Чыгум сырикыу.
Сыригухэлъ,
Ыбгъэ сидэлъ.
Чыгум зестыгъ,
Ащ сыфэстыгъ.
Чыгур джы сыбз,
Чыгур джы сыпс.

Ащ зэклэ сэ кыселожьы,
Тазфагу ар щылэмьидж.
Услэгъурэп, сыкыпфэзэщы,
Тян, силэп оц нэпэмык.
Сыфалэ уиплэстэ шыгъэ,
Сехъуапсэ уиджэнэ шыагъэ.
Типсынэ шыщэу лэубжъ,
Тичъыгы шыщэу зы кьужъ.
Слэгъунэу сыфай тичылэ,
Ар мэхъу кьэсмышлэжынклэ.
Сычлэсэу тятэжъ ичылы,
Чэщыгум сыхэдэлонклэ.
Хъантлэркъо жабгъом ымакъэ
Седэлүзэ сыхэчыежъэу.
Нэфыл атакъэм ымакъэ
Пкыхьаплэм сыкыыхыщыжъэу.

Сыкьеуцохмэ,
Лъэгугъыр шыабэу.
Шъхъангъупчъэр лусхмэ,
Жыы къабзэр гуапэу,
Ар маклэу кьепщэу,
Чэмыр о кьэпщэу,
Гъунэгъур къаджэу,
Хъэр мыгумэклэу.

3

Ныбджэгъум сыфай сылуклэ,
Тян, бэмэ къамыгъэзэжыгъ.
Ныбджэгъухэм сыфай салуклэ,
Чыыр унэ афэхъужыгъ.
Къэкыгъэх чыгъэу е фышхъэу,
Хъужыгъэх ахэр е кьушхъэу,

Е гъогоу зэбгырыкыгъэх,
Лъэмыджэу псыхъом икыгъэх.
Сишлүлэгъу сыфай сылуклэ,
Унагъо, сэшлэ, хъужыгъ.
Щэ мыгъом ащ пай сиукли,
Чыгу шуцлэм сэ зестыжыгъ.
Сэ сыфэхыгъ, иклалэ
Инасып тырамыхынэу.
Икьэщэгъу зыхъурэм, иплалэ
Сэщ фэдэу лэнэкл мыхъунэу.
Сэ сыфэхыгъ, тикъуаджэ
Амыукъожьынэу ирэхъат.
Дежъыоу ар ищылэклэ,
Зэпымыунэу иорэд.
Зэхэсэхы, тян, уиорэд.
Гугъэузи, тян, уиорэд:

Мафэм ил гъунэ,
Чэщым ил гъунэ.
Гъунэ зымылэр
Уикъэмыкложъ.

4

Сэ сыгъупшагъэп блэкыгъэр,
Къутафэу сыбгъэу дэлъ.
Уигаашлэ щыплэкхэкыгъэр
Зыщэчышъугъэр чыгу хьалэп.
Джары чыгум о узкыфэдэр,
Джары чыгур о зыкыпфэдэр.
Ощ фэдэу зыкыпфэдэр,
Ощ фэдэу зыкыпфэдэр.
Бэ чыгум тэ ыгу дэтхыгъэр,
Ар нибжыи тфэпшыныжыинэп.
Къатеси кьэмэ кыхыгъэр
Зыдэсхыгъ, къагъотыжыинэп.
Зыдэсхыгъ дунэе заор,
Кыфэзгъэнагъ чым пхэлэшэ.
Сэ сыхэт блэкыгъэ заом,
Сэгабзэ джыри силэшэ.

Сэ сыхэт блэкыгъэ заом,
Сыфэсты дунэе псаум:
Сыдэсты къалэм,
Сыдэсты палэм.
Сыкызэхэфаэ,
Пыир хэсэгъафэ.
Сабзэ бзыхъафэу,
Сады бзыхъафэу.

5

Чыыр, ухэт о джы рэхъатым,

Ар оркли сэркли насып.
Чыыр, уфэд непэ сыхъатым,
Гъэбэжъур из уилэгъуп.
Уиклалэ къабзэ ишлүлэгъу,
Уипшашыи дакло зыфаем.
Насыпыр ахэм ягъогогъу,
Щэтхэжъых ахэр дунаем.
Къэлакли ашы, къэагъаги
Зэратыжыинэу къагъэкли.
Ягубгъуи, ахэм ябгъаги
Насыпыр гушхоу къащэдэжэ.
Сэ ллэшлэгъу плланэм къехъугъэу
Зэо блэкыгъэм сыхэт.
Нибжърэ пшъэрыл сфэхъугъэу
Къэсэхъумэ уирэхъат.

6

Тян, кысфэгъэгъу, кысфэгъэгъу,
Бэшлагъэу о укысажэ,
Чэщ реным сыуипкыхъэгъу,
Кысфэгъэгъэкли о нашэ.
Уфаеп пшлошъы бгъэхунэу
Сихъяри умыльэгъунэу.
Пшашъэхэм о уасфыхадэ,
Илъэхэр джауэ лъэкылатэ.
О пшыгъэп джыри хъэдагъэ,
Умыгъэу чэщи ипхыгъэп.
Къатенэжыгъэп нэм дагъэ,
Нэплэгъур гъогум тепхыгъэп.
Ау уахтэр гумэклэу макло,
Ллэшлэгъу плланэм къехъугъ,
Зэо машом ихъадэгъу клало
ладжми техъон афэхъугъ.
Пшлошъ хъурэп ахэм сащыщэу,
Сыкызыкложьыщтыр неущэу
Кыпшлошлэ, пчълум улут.
О гугъэм уриунэлут.
Сыфай, тян, сыкьэкложыинэу,
Узхэтэр гугъэ насып.
Уигугъэ згъэшыпкъэжыинэу,
Ар оркли сэркли насып.
Зэрэчылэшхоу гушлукло
О кыпфэклонти уадэжъ,
Цыф пэпчыи ептэу гушлукло,
Щыпхьаклэщтыгъ уихьаклэщ.
Ау сыфитэп сыкьэкложыин.
Тян, заор о пшхъэрысхыгъ,
Ау сыфитэп сыкьэкложыин,
Тян, заор сэ зыдэсхыгъ.

ДЗЭКЮЛХЭР

Поэмэм шыщ
пычыгъу

1

Ягъашлэу саугъэт хъужыгъэр
Дзэкюлхэм ялыгъэ нап.
Ялуплэу гум кьинэжыгъэр
Чэщ къэси тэ типкыхьапл.

Ялуплэу луплэу чэфынчъэр
Аклэхэкыгъэм игъундж.
Щэгынэу ягубж гъунэнчъэр
Пыимклэ хъадэгъу лъэмыдж.

Чыгыпкъы пытэр ялаблэу,
Яныбжыкылагъэр — хы сыдж.
Чыгушхоу ахэм алапллэр
Джынэсы шыгъом хэмык.

Такыкыыр яаджал палэу,
Ялпэсиплыр — лышлэжъ.
Гъэтхэпэр ятыгъэпс псалэу,
Амакъэ кытфегъэзэжъ:

— Джынэсы чым шамы-
шлагъэу,
Къемыжэу цыф тикъэклон
Къэхъугъэр чым шагъэшла-
гъоу,
Ныбжыкыоу тыкышъуфэклон.

2

Чым шыщы лэрэр мэ-
хъужьми,

Ащ фэхрэр кьыдэушыжъы.
Тэ псаоу тыкьэмыхъужьми,
Дзэкюлхэу ау тыкьэнэжъы.

Шинелыр зэрилъ таклыби,
Тыжакли зэрэмыупс.
Типсылэ итэп псы луби,
Хьалыгъу такырыр шъоупс.

Типшъыги джарэу окопым
Фэмыщэчыжырэм фэд.
Хэгъэгоу тызигугъаплэм
Ицыхъэ кыучлэу тэгъот.

Онтэгъуми тилъэбэкъу дзы-
гъэ
Сабый лъэбэкъум фэдагъ.
Тлытагъэп тишлагъэ лыгъэу,
Шыпкъагъэм тэ тыхэдагъ.

Чыгу шуцлэр бэны тфэхъу-
гъэу
Тыхэлъми, тилъ шьотлэтен.
Ллэшлэгъумэ къадэмыхъугъэу,
Къэбарклэ тыкышъотэн:

Зы мэфэ закъу,
Илъэсипл гъогъу.
Зы гъэшлэ закъу,
Пфэттыгъ, хэгъэгъу.
Зы мэфэ закъу,
Ау теклоныгъ.
Зы мэфэ закъу,
Нэпсы шыгъу.

3

Тэ тшлэрэп тызлуклэжыщтыр,
Тшлошъ хъурэр тыхэгъэгъушху.
Джа закъоу кытфэнэжы-
щтыр
Щэч зыхэмыл тигъогъушху.

Тыдэкли джащ пай, тыдэкли
Хъадэгъоу пыим теклугъ.
Тытэджи джащ пай, тытэджи
Тарихым шыщы тыхъугъ.

Тыдэлъми зэкъош къэхалэм,
Тыныбжыкылагъэ къэнагъ.
Тызхалъхъажыгъэ чыгу на-
лэм
Лъэпсэшхоу тыкыхъэнагъ.

Чыгъ лъапсэм кьыдэчыжъ
хабзэ,
Зэичъэу тыкыдэчыжъы.
Тыбынэу тигъэшлэ лъапсэм
Тышъушыщэу непэ тешыжъы.

Дунаир зыбгынэжыгъэм,
Тэ тэшлэ, цыф емыжэжъ,
Ау чыгоу тызхалъхъажыгъэм
Пкыхьаплэу тыкышъуфе-
щэжъ:

Сэ сы Хьызыр,
Сащыщ Къумпылмэ.
Сэ сыхъазыр,
Пыир кыпфильмэ,
Сэрэпкыхьапл,
Ау сидзэкюл.
Чыгур сынап,
Шур сигухэлъ.

4

Хэгъэгъур, о угу тыхэклрэп
Фэхыгъэ миллион тлоклэу.
Хэгъэгъур, такыкы кыхэклрэп
Зэакуи узэтынэклэу.

Уикъини тикъин, шъхъэ ку-
цым
Нэсыжъэу тызэридзэжъэу.
Уихъяри тыхъяр, мо уцым
Игъатхэу тыдэклэлэжъэу.

Чэщ огуи шышэсрэ пцэшхом
Ташыщи тэ зыпимышлэу,
Зэрэпшлэу, тигъуклэ лэшхом
Исыдж теон тинэфмышъэу,
Тыбынэу мо ябыныжъэу,
Хэгъэгъур, тыкыпфидэкли.
Тэ ахэм тлэкы анахъыжъэу,
Нэфмышъэу ренэу тэтэдъы.

Дунаир зыбгынэжыгъэм,
Тэ тэшлэ, цыф емыжэжъ,
Ау чыгоу тызхалъхъажы-
гъэм
Ныбжыкыоу тыкышъуфе-
щэжъ:

Сцлэр сэ Иван,
Петров слъэкъуацлэр.
Сэ сышыуан,
Къильмэ пый мацлэр.
Сэрэсаугъэт,
Цыхъэ кысфэшл.
О уирэхъат
Нэфэу кысфэшл.

ЛЪЭГЪО НЭФ

1

Тыгъоспчыхъ къэбарыр къоджэ уарамым къызытехьагъэр. Ащыгъум Бэчмызэ кышым ло-фышлэ къэтыгъ. Лыжыыр ща-гум къыдэхъажы зэхъум изе-кыуаклэ, унэм къызехъажыым игушылакэ бэрэ ныор шьэфэу акырыплъыгъ, лыжыым ишэн хэмыллыгъэ горэ къыхэщэу зе-мыльэгъум, «ащыгъум ар джыри зэхихыгъэпчтын» ылуи, Айщэт ыгу рэхъатыжыи, зиушьэфыгъ.

Ау къэбарыр ятлонэрэ ма-фэр ары мыдрэм къызыллыгъэ-сыгъэр, Нэшукъо Тыу кыуа-джэм хэзыхъагъэр, ары къыз-лэкълэуагъэри. Бэчмызэ зэхи-хыгъахэ шлоши адрэми къыри-гъэжыагъ. Тхьагъэпчыи нахъ, щэмэдж лъэдыр лъыщфэклэ зы гушыи ащ кылуагъэп, ыухи къежъэжы зэхъур ары Бэч-мызэ лыгъэр къызыридыгъэр. Етлани къыпигъэхъожыгъ:

— Ола-а-хъ-э, уишьаомэ ащ фэдэ шьоклэ сямпллытыгъэ, — ыгу кьеоу зишызэ, Тыу ышхъэ ыгъэсысыгъ, щэмэджыр сэмэгүлэм рити, члэкыжыныу ежъагъэу. — Сыд пшлэн, «цу-бэмэ ахэтыр цу шлу мэху» ало шхъаклэ, щажужыым зэрэ-дэкълыхэу...

Ышлэшъ хъугъэп зыкли Бэч-мызэ къэбарыр:

— Цыф бзэгү клахъхэр цы-лэх...

Тыу Бэчмызэ икларыклэу къеплыжыгъ. Анэмылэу нэп-лъэгъур а чыпалъэм пчъагъэрэ къызэоклыгъ: зэ мыскъэрэшлэ-лэу, зэ уиушэтэу, ящэнэрэу — ишьыпкъэу. Къымыло шло-игуагъэ горэ зэрэфэмылэжагъэр Тыу къыхэщыгъ:

— Слонэп сгуагъэ шхъаклэ, сэры зыльэгъугъэр. «Чэтыум ыбзэгү шхъахы». Зэ шхъаклэ ыгу телунклэжыгъ Бэчмызэ, ау етлани, махэ нахъ мышлэми, джэнджэшыр гум къыримыгъэ-хан фэльэкыгъэп. «Хэт ышлэра, унэщтым ихъэ уц еху, унэ-хуштым инысэ клашъом дэ-кыуае, ер къызэрыкыштыр зи арыхэп».

— Ары, цубэмэ ахэтыр... Сэ сыкложыи ащыгъум, тхъагъэ-псэу. Мэлышъо гъэтэджыгъэм хэдыкыгъэ пэлухъор зэрэпэуль-пэлулэу, мэшлэладэр аужып-къэм зэрилыгъ-ылыгъэу, лыи бэ-тыи-бэжъу жьопллышхор Бэч-мызэ кыш пчъэлум лут. Ынэ-тлэбгъо пцланэ, джэрэ лъэ-кыхъагъэу, тыгъэр цлэнлэхэу щэджэу. Нэшукъо Тыу клэ-лэплэжыгъ.

Лэпэлэплэкълэ гъопчагъэр Тыу ышхъашыгу псыгъо иубгъуагъ. Орзэ палор ащ тес. Дунаир жьоркыи. Илэпэныкъобэщ псын-клэу зытыригъаклэзэ, ыблыгүчлэ щэмэджыр члэлэу, ядэжъ зы-регъэхъыжыи. Жыым ептыгъэ-ми ыхыныу, ку лъэкъо зэщы-кыкыгъэм яхышырэу, дэуае-мэ, къеохыжъзэ, макло. Зи зымыло-гъахэм фэдэ, тхъагъэпчыи ар, ымышлэу щытэп Бэчмызэ къы-зэрэкълэпылэжыгъэр.

«Еплъ, еплъ ащ икыуаклэ. Ы, тхъагъэпчыи нэшъу. Еплъэл ар къызэрэсклэнэклэнэу къыгъоты-гъэр. «Клэлэчыкы куражыиым пкъо клэтэу, шъуз цыкыур ыуж итэу», — ело. Етлани щэр зэ-рээрэхъэрэ цэф бидонжыер ылэ пылабгъэу», ело. Одрэрэ мыдрэр, цулы-бэлыдж, ело, ащыгъум ежъ игъашлэм ишъуз

илэшхъал къыдэмыкыхэзэ, ышхъац пклантэм рыхыгъ».

Бэчмызэ ынэпцэ тхъоплэ лужъу пклантэ тклопсыцэ горэ къыщэжъ. Мэклэ-маклэзэ фэмы-щылэжыхъу хъублаблэу-хъуб-лаблэу, нэгүшъор зэфыщэу къэ-хъу. Лэкышъоклэ елэу тырилъэ-кыкылырэл. Тклопсыцэр къекло-шъэхы. Ынапшлэхэр зыщыди-къуэзэенхэмрэ сэмэгубгъумклэ, зэришэнэу, шхъэклэ зыщыкы-рыунымрэ зэтефэхы, пклантэ

зэ, гъаблэм шъуихыи зэпытэу...

Кыш пчъэлум къылухъэгъэ кум ишэрыхъ клэпсхэр къэжъ-гъаугъэх, къызэтеуцуагъэх.

— Тр-р-р...

Ар зымакъэр Бжыхъэмтал-къо Мысырыпщ. Мэкъэ псынклэ ябгэм Бэчмызэ игупшысэхэр шхъахыгъэу, ау къызэра-нэкыпагъэп. Чыжъэу-чыжъэу бгъэгүчлэ къуапэ горэм гупышъу стырэу къыкыонагъ.

— Эй, Бэчмыз! Янэ сыкьеу,

БЭЧМЫЗЭ ИШЪЭФ

Рассказ

зэ мы лофшлэкэм шъубгъодэ-кыжъба!

Машлор зэклегъэстыжыышъ, гуклэр рэхъатэу щыт. Шхъэр гупшысэм зэтыретхы. Щыдыбж бэщыр пкъыеу ылыгъ. Зэрэгуб-жыгъэр шхъэхынуу гум зыкыи-утлэрэбгъурэп. Джауштэу щы-дыбж шъотыпэшхор зэрэкли-гъапщ-зэрэклигъапщэзэ кулъэ-гу учыиыжыгъэр ладэмклэ еубыты, лэгүшъо цызытлэу фэ-дизклэ мыжъо шомыкыым чле-ухъумэ, лугъор зэнклабзэу он-джэкъым екыи.

— Арэп, хозяныр члэсыба сэлэ мыш? — Мысырыпщ лы псыгъо кыхъэу, лэжъ-лъэжъэу шхъэзэндэ лъэпэрыкылоу кы-щым кычлэхъэ. Къызэрэчлэ-хъэзэ, гушылэхэр псынклэу къызэтырехъанклэх.

— Къакло, Мысырыпщ...

— Арэп, Бэчмыз, тильэры-чъэмэ зыгорэ къытфяппэсын лъэкына? Къэрэжыыр мэлъэ-паошъ, зыпарэкли гъогу тырыкы-жыи лъэкылырэл, — щызэ, къело кычлэхъагъэм. Лым игу-щылэмэ, илоклэ-шыклэмэ бакыр-д мэкъамэр къахэпсэу Бэчмы-зэ кышхыгъу, зэупчыжыгъэ гуклэ — зэхихыгъэн шъулау?

«А иманцыз, мыщ хъейна-пэ сызэришыгъэр». Бэчмызэ ыгу къызэклэнэ. Ау къызихи-мыгъэщы шлопгъоклэ етлани ыгу телунклэжыи. Джыдэдэм ыгъо-тыгъэмэ клэлэр зэлитхыныу гур къежъукыи. Нибжыи Бэгъэгу-шлэкъо лъэпкъ ащ фэдэ къы-хэфагъэл.

Бэчмызэ ыгу къэкыжыи апэ-рэ шъаор къызыфэхъум а зы тхъамафэм щажум цыф горэ-ми зэрэзыдыримыгъэлъэгъо-гъагъэр: шлунклэу къыдэкыштыгъэ, шлунклэу дэхъажыштыгъэ. Ащыгъум, Тхъэм игунахъ фегъэ-гъу, ятэ псаугъэ. Нэужым нэб-гыритфэу унэм кыхъуагъэмэ ащыц гори ыкуашъо нигъэсы-гъэл, кыришъэкыныр хэгъэкыри. Ежъ илэхъан зиклалэ зыбгъэу клэзыубытэрэр, зышъуз псы ша-лэ псынэм кыфизыхырэ, ежъмэ къашлэшырэ «адыгэ шэн-хабзэр» аущтэу зыукъорэ мыс-кыэр ашлэштыгъэ. Ащ фэдэ шэн пытэм шъузымрэ ежы-рырэ азыфагу пхъэшэ-лушэгъэ маклэм фэшхъаф шхъаклыи, емыкыи, гухэкыи къыдыгъэ-таджэщтыгъэл. Сыда плэмэ Ай-щэт ащ есэжыгъагъ. Чылэми ар дэгъоу шашлэщтыгъэ.

«Угу фэгъэлсэф джы непэ Бэгъэгушлэкъо хэм я Бэчмызэ къэбарэу уарамым къызэрэте-хъатымджэ». Анэмылэу мыш дэжыым лым ышхъэ кырэу.

Нахъ губжырэм къэс ар на-хъыри бэрэ хэпшыкылоу кырыоу икларыклэу къырегажъэ.

— Адэ, Бэчмыз, кышым учлэтыжъба сэлэ, сыд гупшыса арэу уезыхыжыагъэр? Зэгорэклэ Нэшукъо Тыу ылуагъэу зыфа-лорэр ары нэмылэмэ, бетакъэуи кысыдзэнэп. — Сэмэркъэур кыхэщэу къело Мысырыпщ. — Ау нэшум мазэ кыфэнэфы-рэл, шъуз мыльфэ иклалэ гы-рэл...

Кышым ынэлу кыблэм

пасэхэм, пхъэмбгъу чэум нахъ лъэгэжхэм, къарешэхыжыи. Зэ нэфхэу, зэ пльыжышэ нэгүшъ-хъаллэ ныбжыкылэхэу тыгъэм пэжыу. Джашъохэу, илъэс зытлурэ зэрагъэфедагъэхэр къахэщэу, тыгъэмрэ ошхымрэ къаклэныжыгъэхэу ежъашъох, гуклэжыгъэхэу хъажэтларкыохэр комэ онтэгъумэ аклэгъэкыуагъ.

Унэр джау чыжъэу пхъэшъ-хъэ-мышхъэ чыгмэ ахэдзэгъау. Илъэгүц лэтыгъэ, иклэсэнхэри плэмыеу ахэри лъагэх.

Къэлэпчъэ макъэр Бэчмызэ зэрегъэлэу, «гъуатху» лоу хъэр кыкылырыи, гъучычымырэ пшьэ-хъумрэ амэкъэ жъгъау кы-гъэлугъ. Лым ыуж итыгъэ шъэ-ожыитлур ащ кыкылгъэщтагъэх, къызэтыригъэуцуагъэх.

— Тэтэ-э-эз, мылэрысэ кы-тэт! — Зэрэкълэдэсхэр къа-хэщэу клэлэцыкылумэ ерагъэу къызэпагъафэзэ, ящэнэрэу къызэдэлэуагъ.

— Боу кышъостын, сиклэ-лэцыкылух, боу кышъостын... — Ау щажум изакъоу дэхъа-жыи.

— Ма, Тхъэм кысфигъэхъун цыкылух, шъушкы, — мылэрысэ лэбжыбышхор зэфэдэу тлэми яджэнэкоклэмэ афыретакъо.

— Ора сэлэ хъэр зыфилы-гъэр? — Айщэт къэлэпчъэлум кышчыльэгъуагъ.

— Сэры адэ...

Лым ынапшлэ дищай, ыш-хъэ къуанчэу зэрэклирыугъэ шыклэм Айщэт гу лъытагъ.

— Лофшлэныр непэ пасэу къэуухыгъ...

Бэчмызэ ышхъэ кырыугъ.

— Клэри сищыгъынхэр кыс-фих, — клэлэу унашъо ышыгъ Бэчмызэ.

Шхъаныгъупчъэ лухыгъэм ра-диолым къылорэ ордэ макъэр кыелыкыи. Пшьэшъэжыи гушылэ-зэрэгъэхъ лъэшыр къэшъо орэ-дым кыхэлукыи. Гушылэныр зэпэушъ, етлани пшъашъэмэ ащыц ордэры кыхэдзэ: **Мэ-кыушъхъэм сызэрэтэу Ощ нахыи сынахыи даха...**

Гушылэмэ къанэуж зэрэгъэ-щых лъэшэу пшъашъэхэр. Дунаим зыгъэгумэкыхэрэ те-тэп. **Мэкуушъхъэм сызэрэтэу Ощ нахыи сынахыи даха...**

Пшьэшъэжыи нахыклэм ымакъэ ешлэжыи Бэчмызэ. Ау зы гушыи арилорэл. «Адэ ду-наир зыер шъорыба», — ылэхэр ытхъакыизэ ежъ-ежырэу зэрэ-ложыи.

Айщэт ыгуклэ кыкылаштэ, къэбарыр ащ зэхихыгъэ шыпкъ, джы клэлэм дэжъ ежъагъэн фэе?! Ау ныом зеушьэфы, кы-зыхыгъэщырэп лыжыным ыгу кыхыагъэм гу зэрэлпытагъэр.

— Нысэ нахыклэм кып-фихыгъэ орзэ палор ара къэс-хытэр?

— Ащ фэшхъаф палэ си-лэжъба?

«Пчыхъэшхъэ даклоу сыкло-ни, ахэр дэгъоу исыубытэтых, — Бэчмызэ ыгу егъэлэсэ. — А нысэ дахэр ары пстэури зылажъэр. Ащ фэдиз гор къа-игъэ ышы ар кызыкыслэхэ-хъагъэр».

Бэгъэгушлэкъо лъэпкъ зэ ежъ ыгу кыхыагъэм тепщын зэрэ-

2

Уарамым фэгъэзэгъэ пхъэм-бгъу чэур лъагэ. Мылэрысэ

ыныбжъ илъэс 75-рэ мэхъу

мылэкъыштыр Айщэт дэгъоу ешлэ. Ау щытми, «хъуцтэп зыуж уихагъэр, о зыфапторэм фэдэ щылэжъа джы, дэгъуба илфыгъэ ыгъашоу кырещэкълэм» ылони, лыжыыр ыгъэшъэхъыни клыгъэ-гъожыныр ыгу къехъэ.

— Шыда къэхъугъэр сэлэ, уздэжотым цлэ илэба?! Бэчымызэ зиудэгугъ, джэуап кытыжыыгъэп. Шъаом дэжъ зэрэклорэри зыфаклорэри ыушъэфыгъ. Сэ-нэшъхъэ фыжъ мытырхэр кызы-пыублэблрэ чыгъ члэгъымэ ачлэклрэ чырбыщ зэхэс гъогум тетэу клэзэ зэ кызылпэкълыжыгъ:

— Неуш щэджагъом дэжъ сыкъэсыжыт сэ, кысклэупчлэрэ щылэмэ...

3

— А пап, укъэклауагъа! Къакло, къакло... Сыдэу дэгъоу пшлагъэ, укыттеклауагъ. Хъау, хъау, цуа-къэхэр зыщымыхы. Къакло, къакло. Е, зэгъу, сэ мо шъагъэхэр къэсэгъэтлатэх. Мо цокъэ шъабэмэ арыуцу, плъакъомэ загъэпсэфыштыт...

Пчър кызырэлүйхэу, гушломэ тыгъишъэу зэбгырыпсыклэу, гушылэ минклэ Бэчымызэ Минсуре кыпнэгъочыгъ. Етланэ лыжыым ыуж Айщэт итымэ ылуи лэшлоу ыгу телъэу плъагъэ. Лухыклар, лушыклар бэ, макъэр кылэкхэу гъэшлэгъонэу гохы. Апэ Минсуре Бэгъэгушлэ-къомэ кызафащэм, ащ идэ-хагъэрэ ымэкъэ кылэкхэу шы-клэрэ чылэмэ афэлотыкълыжы-щыгъэп.

Плъэшъэжыер ибэу янэшып-хъум ыплужыгъагъ. Райцент-рэм щеджагъ. Урысыбзэр, псалъэ зыхъуклэ, нахъ кышлуебэ-кы. Ау Минсуре ежыыр дэдэми ар шойгъоп. Дышъэ медальклэ школыр кылухыгъ. Гупчлэнэжъ цыклоу зэпстэуми язэгъэу, зэ-клэми яклоу къэтэджыгъ. Ме-дицинскэ институтым янэшып-хъур кыделэзэ щеджагъ, къалэм дэсыфэклэ ежъ фэдэхэмэ плъэ-шъэжыер аригъэхъопсагъэп. А плъэханыр ары Индарэ Минсуре зыщылуагъэри.

— А нысэ, псы тлэклу сэгъашъу.

Ары нылэп ыгу плыгъэу Бэчымызэ къэсыгъэми, гушылэ пэублэ ышлынэу апэ кыфэгъо-тыгъэр. Тлэклу къэмыулытэн, кызылэкълэмыкълон фэлэкълыгъэп ар зэрэолплъэу нысэм. Хъалэ-мэтэу, ылушъхъэ ардэдэм кы-зэпыгъушъыкълыгъ.

Холодильник фыжышхом кыдихи, Минсуре псы тасыр кысыжыгъ:

— А пап, сэ сышъхъасрэл, ау улпыгъэу бэ уемышъу.

«Сыгу плыгъэмэ шъыда езыгъашлэрэр», маклэу, зыты-ришыхъэрэри ымышлэу, лыжыыр кыклэщтагъ, ау кылуагъ:

— Шыдэу лъагъэу шыукъы-дэклоежъра?

— Хъау, пап, зэуи кытыдзэ-жыырэл, физзарядкэ папкл тэ-рыклэ ар. Адэ мамэ (Айщэт ары зыфилорэр) кызыдэлпша-гъэп? Ащ тызэрэфэлэжыгъэр!..

— Чыжъэп зыдэщылэр, зэ-жъугъэлэгъу шыушлэогъомэ.

— Ары шъхъай, ошлэ, Ин-дарэ командировкэ мыухыжъ кыфыкълыгъ. Тхъаумэфэ блэ-кыгъэм тыкъэклон тлозэ, ащыкли дэмысэу тефагъ.

«Джыри клалэр дэмысымэ хъаулыеу сыкъэклауагъэба ащы-гъум», клэгъожъзэ, ыгу кыплэ-дагъ Бэчымызэ.

— Индарэ гушлэшт. Мары иккъэкложыгъо хъазыр хъугъэ, — Минсуре ылэпшъэ фыжъ пчър хулулклэу ил дышъэ сыхъат цыкълум епллыгъ. — Пкыхъ лаехэр елэгъоу ылоу итыгъ. Дэу пшлагъэ, пап, мамэ кызырэдэмыщагъэр.

— Е-ей, нысэр, тыхэбгъэ-укъагъ, тэдэ шыла цыкълужыер? Шъорышлыгъэ гори хэмылэу, бгъэгъу хъоо-пчэо мэкъэшхоклэ Бэчымызэ хъалэлэу кызырэгъу-щылагъэм ежъ-ежыырэу гу лъы-тэжыгъ. Нэмыз-лумызэу нэгъэ-уплэлэгъум кыкълэу кыжъхъу-рыгъэжыагъ. Ар ыгъэбылэу плъагъэ гутлэпчъэмклэ. Пчыхъэпэ тыгъэр шъхъаныгъупчъэшхом гу-хъэрэ-пклэрэ шэплышхоу игъэ-п-клагъэм фэдагъ. Ащ пыткълэрэ дышъэпс нэбзыхъэр модыклэ унэшъхъэ лъхъэнчалэхэм ате-кълутагъэу чыжъэклэ кызырэгъэ-шлэтыжы. Пчыхъэшъхъэ тыгъэр мэфиблы уай, гум кыредзэ. Ардэдэм никель фыжыпсыкы-гъэшъоклыгъэ курэжыем еп-лы. Лъагъэу цэрэхъмэ атет. Шъхъаныгъупчъэм клэрыт.

— Джа зэрэплъэгъу, пап, боу чыеныр иклас ащ! «Муарын фае пстэури кызырыкълыгъэ курэжыем мафэр».

— Ар дэгъу, нысэ. Шэнышлэ хъут.

— Шыпккъэ, ар фэлуагъа, пап,— Минсуре къэгъушлуагъ.— Индарэ чыепхъагъэщтын ащы-гъум ладжи?

«Тлэтэим фэдэу кыплэкълэфа-гъэшъ, узэрэфаеу оуфэрэты».

— Чыепхъагъэ адэ,— ып-рэм фэмьдэу гъушъэу джы кы-луагъ Бэчымызэ.

Етланэ тэджыгъэ. Тыгъэ шэ-пльшхом ынэгъу кылушэплъэзэ, нэхэр ригъэуцлргъухъэзэ, кыпыт унэм члэхъэ. Чыерэ клэлэцы-кълум екълулэ. Лэпэ лыргъужъ-хэмклэ нэгубгъо зэхэушъагъэм фэсакъзэ лэ щэфэ. Сабыеу чыерэм ылушлэклэхэр къегъэ-хъублаблэхэшъ, етлани рэхъат дэдэ мэхъужы.

«Хэпхыни, хэплъхъани шымы-лэу Бэгъэгушлэоу чыр», ыгу гушлэ-рээныгъэм ишлуагъэклэ бгъэгъум дэмыфэжъэу къэхъу. «Хъау, нысэм зи сфелашъунэл, адрэр къэкложыфэ сежэн», рехъухъэ лыжыным ыгуклэ.

— Пап, къаклори шхэ. Уп-шъыгъэ гуш, гъогъу укытэклыгъ. Индарэ къэкложыфэклэ уезгъэ-жэхэнэл. Пчъэм хэлъ одыджынэ цыкълур кытеуагъ.

— А пап, Индарэн фае ар, мо моклэ къоуцу, шлэх, шлэх, — Минсуре сэмэркъэушылэу, ымакъэ шъэфэу ышлызэ, етлани щызызэ, Бэчымызэ ыблыпкы ыубытыгъ.

«Ащ фэдэ ашлэ нысэмэ?» Шомыгъухъэу апэу ыгу хэкълыгъ лыжыым.

— Шлэх, пап. Ащ сэ гушлуап-клэ мызэгъэгъум тэзгъэфэшт.

«Сыд фэдэ клэлэ джэгъу шыу, ащ фэдэу нысэхэр пчымэ адэзеклоха?» Ау емыдэлун ылэ-кыгъэп.

Минсуре Бэчымызэ ыгъэбылты, ащ лыпытэу пчър луихынэу ечълэлагъ:

— Индар, гушлуапклэр сие!

— Сыд сызэрэбгъэгъушлэшт?

— Ащ о уилоф хэлъэл, къало, къало шлэхъу гушлуапклэр кы-сэптыштмэ.

Бэчымызэ жъи пси кымы-щэу пчъэ кыгъум къот пхъэн-тлэкълум тес. «Хъурэр гъэшлэ-гъоны, афэхъун сэ язгъахъын-слозэ, сыкъэклауагъ, ежъхэр къангъэбыл кыздешлэх».

— Тхъам ешл, Руслан цы-кълум ыцэ кыхэкълыгъэщтын, — кызылуепхъоты Индарэ.

— Хъау.

— Лотореэмэ зыгорэ къа-хыгъ?

— Хъау.

— Ащыгъум аспирантурэм писъмэ кысыфыратхыкълыжыгъ. — Уа-а-уау! Сыдэу уцтэп-хэ дэд. Улыба гушлуапклэм уигъаштэу!

Кыпыт унэм Бэчымызэ ылапэ ылыгъэу етланэ Минсуре кы-члэщы.

— О, тят, фэсапши! Ола-хъэ укъэклон cloy сыгуи кы-мыхъагъ,— тым ылапэ пытэу ефызы Индарэ лъэлэ-лъэгъашхоу, зиуфашъозэ.

Джауштэу къомрэ нысэмрэ Бэчымызэ апэрэу алъэхъагъ. Шыпккъэ, ар щымэ ящани ышлагъэп, ежъ-ежыырэу ауштэу хъугъэ. «Ым, сыд пшлэрэ сэлэ?» ылуи, зэ Индарэ ыгу кыжыжы, кырыунклэ ежъагъэу ятэ кызытэригъэуцауагъ:

— Бащэ, клал. Хъутир хъу-гъах. Тэр-тэр закл нылэп.

Ау... — ошлэ-дэмышлэу Бэ-чымызэ нэшъхъэ хъазыр къэхъугъ. «Джы къебгъэжъэнджэ дэгъу», зэриложыгъэ ащ. Ау кыфе-гъэжъэшъугъэп. Кылуагъэр ты-ричлэлэжыгъ. — Нысэр тхъа-гъэпчлэу кычлэкълыгъ.

— Арэл, пап, утэгъэгъушылэ-шъ тыжыс, удгъэшхэн тлорэл. Кы-тегъэгъуцауагъэр мэуачылыжы. А-ей, дэгъугъэба джы мамэ кызыдэлпшэгъагъэмэ! — шъо-рышл-лурышлэгъэ гори хэмылэу Минсуре мэгулэ.

— Сызэрэкложъэу къэзгъэ-клонба, нысэ,— нысэм Бэчымызэ ыгу егъугъ.

— Хъау, джы зынэсыгъэмклэ сэ сыкъэклошт нахъ ащ...

Зэшхэхэм Индарэ кылуагъ: — Тят, кино дэгъу щэкло тикъалэ: «Освобождение». Ста-линград зэрэщызуагъэхэр къе-гъэлъагъо.

— Сэ сшъхъэджэ спэклэ-кыгъэба ар, кинэум шъыд пае сыклони сеплъыжы.

— Пап, пап, «Ыл» умыло. Джар гушлуапклэу хъумэ дэ-гъуба. Тхъэм шыукъыгъэшлы-гъэмэ тыжъугъаглох, — гур ыгъэгъэклоу Минсуре къэлъэуагъ.

— Къекълуна, нысэ?..

«Джыри къегъэжъэлэ дэгъу-ба!? Гушылэ мыщыу е гузэ-гъабгъэ горэ кыхэмыкълэу, бгъуищымджы сэмэркъэу зегбэ-шлызэ, шлуцэу узэдэгъушылэшт». Охътэ тлэсхъэ. Гур кытео, кы-тео псынклэу. Ары шъхъае, етлани кыыригъэклужыгъэп. Мо-рэу гулэрэ нысэ цыкълум сыдэ-уштэу зыфигъэзэни рилоштэ: «Шъыд пае сиклалэ клэлэцыкълу курэжыер кыребгъэщэкълыра?» Мэхэгъэ-шъэбагъэ горэ гум кы-хъагъ. Кыхэкълонба джыри мыщ уахътэ?

Клэлэцыкълу курэжыер, ащ фэдиз хэлъ ылоу ымышлэу, Индарэ кыпыт унэм кычлэ-гъэчыгъ, клэлэцыкълур исэу кыырищэжъагъ. Ар Бэчымызэ кыпнэшлофагъ. «Нэшъуко Тыу зыфилуагъэм сыклуи сеолэ-жыгъэба ащыгъум». Етлани гуфалпъэу тыр клалэм епллы-зэ нысэм еупчы:

— Ары шъхъае, сабыир тэдэ шъухъыт?

— Ащ уфэмыгъэмклэ, пап, кинотеатрэм клэлэцыкълу ыгы-плэ ил...

Пчыхъэпэ урамым щыри, Руслан цыкълур яплэу, кы-

техъагъэх. Люминесцентнэ ура-мыбгъу остыгъэ клэшлагъэхэм, щэлпсым яхышчырэу, нэфынэр асфалыт шлуцлэм, чыгъ шъхъэ-бырабэхэм, унэ дэлпкъхэм, зы-гъэлсэфынэу урамым кытехъэ-гъэ цыфхэм атыраклутагъ.

— Мары, пап, сэ сиполик-линикэ, — шло лужъу гъожыым хэшлыкыгъэ сумкэ цыкълум лъэлс кыхъэ ишлагъэу, асфаль-тым нэс-нэмысышъоу, Минсу-рэ сэмэгълэмклэ ылыгъ. Бэ-чымызэ исэмэгубгъуклэ кыгот. Зыхэхъогъу бзылфыгъэ ныб-жыкълэм ыпкы ымыгъэсысыхэу тынчэу макло. Шъхъац шлуцлэр лъагъэу шъхъэтхым фэкъон-чашъоу цызэкълэпхъагъ. Ари зыпарэкли сысыхэрэп.

— Алахъэм егъэпсэуи мы-рэу благъэу лэфышлэ укъагломэ, нысэ, — ыгу кыделэу лыжыыр мэгушлэ.

— Минутитфыклэ сыкъэсы.

— Ащклэ утеклоштэп. Тэ ти-завод Итам-Итыку шыл, — ку-рэжыер ыпэ итэу ыгъачъэзэ, кызылпэкълышъ, зэ Индарэ къахэгъушылэ. — Тят, тыгъуа-сэ мы тучан пчъэлум дэжъ Нэшъуко Тыу сыщылукълэагъ шъхъаклэ зыгъэгумэкълырэр кы-силуагъэп.

— Кло, ар ишлык ащ, ланэм пэтысхъэми ар мэгуалэ, умы-гъэголэни плъэкълэп, — ащ нахъэу кыхъэ-лыхъэ зыригъэ-шлыгъэп тым.

— Мороженэ пшхына, пап? Мары зэгъу, сэ джыдэдэм...— джэуап къэтыжыгъо ригъэфа-гъэп, лэжъ-лэжъэу Минсуре ки-оскым клэрыхъагъ.

«Е къэложъ джы, клэлэцыкълум фэдэу мэрожер тигъэшкэу ура-мым тытыригъэтыт», кыыригъэ-клугъэл Бэчымызэ.

— Шхы, пап, зи укылтагъо хэлъэл, зэкълэми ашхы. Бысым-гуащэм икласэр быным ичэшлус.

— А нысэ, шъыдэу ут-хъэжъра, мыр сэ сшкын спъэ-кына?! — Ау щытми, зэкълэ-ригъэхъажырэп кыфифицэгъэр, ыгу хэкълыкомэ, имыхмэ.

— Шхы, пап, муары лыжъ цыкълуми ешхышъ щыс. Сэ нэпэмыкл сэмьгъэшхыгъэми сезэщытэп.

«Нэхым фэд, Тхъэм се-мыуки, мы бзылфыгъэ цы-клор, — егъэшлагъо етлани Бэ-чымызэ. — Ылорэр тигъашлэу, ышлэрэр тигъаштэу, шыихъ дэдэ зыкытышыллэгъап. Тхъэм кы-зэригъэхъагъэ делэжъ цыкълу».

— Модэ мор зэрэуыкълэртэр! Шхы, пап! Сэ боу сиклас.

— Адэ о моржым уфэдэ-ба, — щхыпэ мэкъэ псынклэклэ къэсэмэркъэугъ Индарэ. — Модэ мо лаер...

Бэчымызэ ымышлэрэ гушылэу ыкълэ кылуагъэр нысэм ыгу зэрэримыхыгъэмклэ, гухэкълыгъо горэ кыклэу энэгъуагъ. Мырэу гулапэрэ бзылфыгъэ цыкълум ауштэу ыгу зэрэхигъэкълэрэр гуклэ фидагъэп, Минсуре гъу-сэ зыфишлыгъ. Ежъ шъхъэклошхо щыхъуи мыщ кызыфэклауагъэр пстэуми акылу джы кызырэ-мыхъужыерэм лыжыыр кы-кыгъагъэп. Ау гъэшлэгъонэу, нэмыкл шыпккъэу гур нэфэу кызылэуихыжъэу регъажъэ.

Кинотеатрэм нэсыфэхэклэ Бэчымызэ ыкълорэ нысэмрэ шъ-фэу апылпыхъагъ. Ау ащ фэ-дизым нысэм изекълуакли ащ илоклэ-шлыкълэхэми кыырымьгъэ-кълунэу зыпари ахилъэгъуагъэп.

Аужыпкъэм лыгъэм зыригъэ-хъэу ылозэ, Айщэт ежъ кы-нэу ригъэлъэгъугъэр ыгу кэ-кыжыгъ. Сабыи аплуми ышла-гъэп. Нысэм хилъэгъогъэ закъор бзыу пагъэм фэдэу, бэ кызы-рэлушыкълырэр ары. Ау ежъ Бэчымызэ мы илъэсым хъакълэу мары унэм кызырэхыгъэ за-къор. Ащ кыфыхыгъэ гушлуа-гъоклэ тырилхъагъ.

...Зыкыгъэхъазырыжы нэф-шъэгъо даклоу къежъэжыгъ. «Адэ, пап, неуш щэджагъо нэс сышсыштыт», кысэплогъагъ» ыломэ, кыырымьгъэкълыжынынэу кълэпэлэузэ, нысэм кышлуи-кыжыгъ. Автобус къэуцуплэм Индарэ кыныгъэсыжыгъ.

— Сыда, тят, узгъэгумэ-кълэрэр арэу, унэм нэф укыши-кыжынынэу аужыпкъэм уда-гъэп, — зэрэшлэогъуаджэр ымакъэ кыхэщыпэу кылуагъ Индарэ.

Тыр зыгъэгумэкълырэр кылон ылэкълыгъэп тыгъоспчыхы, мыпчэдыжы. Зэрипэсыжы-гъэп. Ары кын клэхэзыхыгъэр чэщ реными. Гъэнэфагъэу тым ыгу зыгорэ кызырээрэм Ин-дарэ тыгъоспчыхъэ кыщегъэ-жъагъэу гу лъытагъ, ау ар зы-фыхыштыр ащыщэу ышлагъэп. Ащ фэдэ гукъэо шъэфыр тым езыгъэшлын фэдэу быныр зе-кълугъэмэ е гушылэ цыкълу нэ-мылэми хэт ипсалты кыхэфа-гъэмэ ылозэ, пстэури зэпи-дзыжыгъэ, зэпиушъоужыгъэ — зыпари гуцфэшлэплэ ыгъэ-унэфыгъэп. Бэчымызэ автобу-сым зыщтысхъахыным дэжъ гушылэ зулэ кызырилэклэ-жыгъ, ау ахэр зэхэлшыкълынэу щытыгъэп. «Цулы...» гушылэ ныкълэ закълэу Индарэ ытхъакълум кыыридагъэ фэдэу кышчыхъу-гъэр, зыфыхынын ышлагъэп. Автобусым кыгъази, тыгъэ-кълэплэу нэфынэ къэхъугъэу, ау джыри тыгъэр кызышчымы-лъагъорэм, шъхъаныгъупчъэхэр фэгъэзэгъэнэу зэхъум Бэчымызэ ынэгъу нафэу Индарэ ыльэгъугъ. Ар нэмыкл шыпккъэу зэхъо-кыгъэу кышчыхъугъ — хъа-лэлыгъэ, хын хылыгъэшхо горэ зышъхъарахыжыгъэм яхышчы-рэу къэлсынклэжыгъэу кы-щыхъугъ.

4

Лэщыпчъэм Айщэт кыдэкълы-гъэ къодыеу лыжыыр кы-зэрэкложырэу ыльэгъугъ, зэкълэм ыгу къэушкъоигъ. «Тхъэр кы-сауи агу хигъэкълыгъэмэ, нэф мышъэу къежъэжыгъ», гум кы-лъэдагъ. Ау щытми, фэлъэ-кыгъэп, лэгъокыгъ, зигъэнэщх-гушчызэ еупчылгъ:

— Шыдэу жъэу укъэсыжыгъ сэлэ, угу кыырихыгъэхэба бы-сымхэр?

— Кыырихыгъэ дэдэх, шъыд пае римыхытых, — пчэдыжъ жыи къабзэр ыбгъэгъу дизэу, ыпи, ылушлэхэри, ынэхэри щыхъэзэ, чэфэу Бэчымызэ джэ-уап кытыжыгъ. — Боу дэ-хашъэу зэрэлъытэжъхъэу, зэдэ-лужъхъэу бынжыы самбыр. Тыу нэшъу фэдэм ылорэм уедэлумэ ухэукъот. Мыдэ ащ нахы о зыгъэхъазыри, «къэзгъэклот» слуи яслуагъэш, кло. Сэ кышым сежъагъ, — гуклэгъу мэхэгъ-эр кыхэщэу кызырилэклэжыгъ Бэчымызэ, цагум дэклэ пэты-зэ. Зы шлуи зы бзаджи Ай-щэт ащ пигъодзыжыгъэп.

ЛЪЭГЪО НЭФ

ГЪУКІЭЛІ Нурбий

Цылъэпэд

Рассказ

Дэхэнагъо икIалэ дзэм за-
щагъэр мазэ тешагъэу пись-
мэ кыгъэхьыгъ. Къэлэпчъэ
лупэм пхъэнтIэкIу зэхэпцагъэу
лутым тесэу шысызэ, письмэ-
зехъэр кылулъэдагъ. КIалэм
кушъхъэфачъэр кызытыригъэ-
уцуи, лъэкIо лъэныкъомкIэ
кыеуцохи, письмэр нIом ыкIокI
кыыридзи, «уишъао кыгъэ-
хьыгъ» ылуи, лулъэтыжыгъ.
Конвертыр ыгъэчэрэгъоу еы-
гыфэ, укIэлъыджагъэкIи зэ-
химыхыжынэу письмэзехъэр
чыжъэу лукIыжыгъ. Енэгъуагъо
кIалэр езэщыгъэкIэ еджагъэ
зымышIэрэмэ къафагъэхьырэ
письмэмэ къафеджэжызэ.
НIом конвертыр зэтыричи
тхъэпэ тхыгъэр кыдыхыгъ, зэ-
тырихи кыплъыхьагъ, конвер-
тми дэплъагъ, ау дзэ кыулы-
къум ащагъэмэ зэрашы хаб-
зэу, исурэти нэмыкIи кыдэ-
кыгъэп.

ИкIалэ итхакIэ ышIэжыгъ.
Зэгъэфагъэхэу зэщизыхэу
пчэгъу чIэсагъэмэ афэдэхэу
хъарыф тамыгъэхэр къепллы-
гъэх. Еджагъэу ымышIэрэр
Тхъэм кыфыригъэхышт фэдэу
Дэхэнагъо уашъом дэплъыгъ,
бгъуитIумкIи зиплъыхьагъ, етIа-
нэ нэплъэгъукIэ сатырэмэ
арыкIуагъ, ау хъарыфхэр бза-
кохэу нIом къепллыжыгъэх.
Хъэнэ-гъунэм итэу къебгъэджэ-
нэуи зи къэлагъоштыгъэп. Дэ-
хэнагъо тэджи Iэ зырызхэмкIэ
тхыгъэмрэ зыдэлъыгъэмрэ
ылыгъхэу, ягъунэгъу пшъэшъ-
жыеу Куаком дэжъ кIуагъэ.
Куаком институтыр кыуыхыга-
кIэу, кIэлэегъаджэу къоджэ
еджаплэм шэлажэ.

— А си Куаку, укысфеджэ-
на сикIалэ кыгъэхьыгъэ тхъа-
пэм? Мазэм ехъугъ ыми ыпси
къэмыоу зыхэтэм.

— Боу сыкыпфеджэн, —

ылуагъ пшъэшъэжыем иджа-
нэ телъ бгырыпхыр ыгъэтэрэ-
зыжы, тхъапэу ритыгъэр зэ-
тырихызэ.

Куаком тхъапэм тетыр кы-
джи, кызытырилъхъажыи нIом
кыыритыжыгъ.

— Ара зэкIэмкIи?

— Джары кытхыгъэр.

— Ары нэмыIэмэ, сэри
сшIэщтыгъэба зи кызыремы-
хъулагъэр, дзэм зэрэщылэр.

— Сыдым уигъэшагъа?

— Ахэм зыгорэ кызыяху-
лэкIэ, зыцагъэхэм боу псын-
кIэу къэбарыр кыагъэсы. Мары,
къэошIэжыи, Чэбэхъан тхъа-
мыкIэм икIалэ зыхэкIуадэм,
мафэ нахъ темышIэу къэба-
рыр кылагъэIэсыгъагъ.

— УикIалэ псау, кыулыкъур
ехьы. Сыда нахьыбэу узфэ-
ягъэр? — пшъэшъэжыер
нэгъушIоу нIом къепллыгъ.

— Сыд фэдэ дэа зыхэтэр,
илъэс тхъапшрэ къэтышIта?

— Ахэр кытхынхэ фитэп.

— Шъэфа?

— Шъэфы.

— Зыдэщылэри шъэфа?

— Хъау! Ар шъэфэп, кон-
вертэу пIыгъым тетхэгъэн фае.

— Моу кыысфеджэри, —
нIом конвертыр кыщыгъэп.

Пшъэшъэжыер конвертым
ыкIышъо еплIи кылуагъ:

— Зыхэт частыр къалэу
Игаркэ пэмычыжъэу щыт.

— Ар тыда, си Куаку?

— Сыбыр.

Ныор хэцэтыкIыгъ, ынэгъу
зэлагъи чыIэу кызыэокIыгъ.

— КъэошIэжыи, Кошба-
икъо Нэгъоир ащ шылагъ. Хъап-
сым дэсыгъ. ЧыIэу щылэмрэ
осым икууагъэрэ ыгъэшагъохэу
кылуатэщтыгъ. Осым икууагъэ
кыыхэкIэу унэмэ кыарымыкIхэу
мазэ хъунрэ арысыщтыгъэх.

— Ащыгъум шычыIэба?

«ЧыIэм кыыхэкIэу бзыухэр
щыбыбыщтыгъэхэп, уужъунтхэ-
мэ, мыл тыкыры хъугъахэу
къэоужъунтхы» ылоштыгъ.

— Джы сыд щыфэда ащ ду-
наир?

— Тэ тибжыхъ, ахэм якIы-
маф.

Ныор нэку-нэпс къэхъуи, ынэ
лъапсэмэ зэлагъэу яIэмэ нэ-
псыр къадэхьагъ, ыгу кIодыгъэу
пшъэшъэжыи конвертыр Iи-
хыжы ядэжъ фиуэнкIыжыгъ.
Теуфыхъагъэу цы кофтэ ежъа-
шъоу шыгыр фэинэу шыулэ-
лыхьызэ, зыгорэм зытыри-
гъакIэмэ шIоигъоу кыпщи-
гъэхъоу, ыIэнтэгъупэ пэчэчанхэр
Iэтыгъэхэу, ау тегъэклэлэ ымы-
гъотэу макIэу тэмаозэ ныор
кIожьыщтыгъ. Куако нIом
рилуагъэхэмкIэ кIэгъожьыгъэу,
ыгу егъужьыгъэу кIэлъыплъэ-
щтыгъ.

Пчэдыжыи жъэу Дэхэнагъо
пшъэшъэжыи кылыкIуагъ.

— А си Куаку, удэмыкIэ
посылкэм сикIалэ иадрес сфы-
тетхэба.

Заом шыIэзэ кIалэм ятэ
кыгъэхьыгъэгъэ послылкэм

ышъхъэ зэпыригъэзэжыи адре-
сыр фытыритхагъ.

— Посылкэхэр ауплъэкIухэ
хабзэу алуагъэти зэтеслула-
гъэп. Сьолъэу, Iофым укIо хъумэ
екIуалэри сфэтIупшыба. Дэлъ-
хэри зи арыхэп. — Къоехъал
гъугъэмрэ хъалыгъэу зэтекIэу
хъэдэн фыжыбзэм кIоцIышъы-
хъагъэмрэ акIылу цылъэпэд
ежъашъохэр телъыжъхэу нIом
кыыгъэлъэгъуагъэх.

Куакор нIом еплъыжыгъ.
Цы ежъашъо кофтэу тыгъуа-
сэ шыгыгъэр ыгъэтIэпIыжыи,
зы чэцкIэ цылъэпэдхэр икIалэ
фихыгъэх. Джы бзыуцыф ны-
бэлъэ хъокIыгъэу кызыщылъа-
гъэм чыплэ-чыплэу гъуанэхэр
илагъэх.

— Дэхэнагъу, сэ сIуагъэ
пай...

— О пIуагъэ паеп. Тэ ти-
кIымафэхэр чыIэхэп, сэ зы-
горэушIтэу исхын, кIалэр чыIэ
орэмыли.

— Хъулыфыгъэхэр зыфэдэ-
хэр ошIэба? Хагъэхъоныр якIас.
Нахъ кын къэсми, нахъ лы-
гъэу зыфалытэжъэу шъха-
мысхэу хагъахъо. Кошбаикъор
ары нэмыIэмэ, хигъэхъоштым
гъунапкэу илахэп...

— СэшIэ! Хъулыфыгъэхэр
чыIалэх... Зыщымыгъэгъупшэу,
IукIэмэ письмэ кытхынэу
фыдалъхъ. ТалъэныкъокIэ зэкIэ-
ри гупсэф Iо.

НIом чэц реным кIэхэкIыгъэ
кыным зэрэцIыкIум нахъ
цIыкIу ышыжыгъэу, ылъэхэр
зэрынэхэзэ, апэрэу кыштэгъэ
бэц IонтIагъэм зытыригъакIэзэ
ядэжъ кIожьыщтыгъэ.

«ШылэкIэ кыным имыгъоу
бзылфыгъэхэр жъы ешIых» —
Куакор егупшысэзэ, нэку-нэп-
сэу нIом лъыплъэжыщтыгъ.

Тверской бульвары

Тверской бульварым дэт тIысыплэм
Шылэ мазэр кызыдытес.
Бгыпэм уехмэ гъэпсэфыплэм,
Цыфхэр шъэфэу щызэхэс.

Джэрз гъэчъыгъэм хэшIыкIыгъэу,
Палор кIыбымкIэ щэигъэу,
Зилэтыгъэу мыжъо лъагэм
Мэгупшысэшъ тхакIор тет.

Лъэдэкъапэм къэсы абэр,
Зэтэдзагъэу лужъу Iакор.
Зыритыгъэу лъапэм тет,
Инэплъэгъу гупшысэм хэт.
Къэлэмыпэр хъацыкуалъэу,
Шылэ мазэм щэчэрэгъу.
Шъуатэм ибжъэ ылэтыгъэу,
Кысфэчэфэу огур къэплъэ,

Сыкыопллы, сыгу кыыокIы,
Осым шъхъапцIэу укыыхэкIы.
Гъэпсэфыплэр непэ нэкIы,
Ос фыртынэр мыжъом екIы.
О дунаир пшысэ пшыгъэу,
Укыхэпллы шъхъэр Iэтыгъэу.
Сэ кIэлэгъур сыгу къэкIыжыи,
Хым иныхъхэр кыыхэкIыжыи.

Щыт чыгаеу къэбгъэкIыгъэр,
Дышъэ пшъэхъоу ещэкIыгъэр.
Псыхъоуащэр кыыхэкIыгъэу,
Дышъэ мажъэм ышъхъэ режъы.

Чэтыужьыр пшысэм хэтэу
ДэкIоежъы пшъэхъум тетэу.
ГъэшIэгъонхэр мэзым щэхъу,
Пшысэм Iэлхэр щэлэсэжъых.

Шылэ мазэр зэщыгъахъоу,
Шхончыр чыжъэу кышыуагъ.
ТхакIом ышъхъэ ефэхыгъэу,
Псыхъо ныбэм кыдэфагъ.
Лыгъэ напэм лъыр кыпэчъы,
Осы фыжъыр пIыжъэу мэчъы.
Аужырэу джы мэтхэжъы,
ЛыкIэ гъашIэм кыкIэтхэжъы.

ШъхъарыкIыгъ усакIом гъозыр,
Шъхъарытыгъ IэзакIом гугъэр.
Огур шIункIэу къефэхыгъ,
Дунай хъафыр ыухыгъ.
Iэпызыгъ ишхонч усакIом,
ЗэпикIыгъ къэлэмыр шъхъакIом.
ПцашIом бгъэгур пхыритхыгъ,
Ипшынальэ зэпитхыгъ.

Дышъэ пшъэхъоу зэпычыгъэм,
Тет чэтыур шыгъошагъэу.
Огу зэлагъэу пшэсы хъугъэм,
Кыыхэнагъ нэфылъыр бжыгъэу.
Дышъэ палор шъхъащыгуагъэу,
Тет иныхъыр бгым къэкIуагъэу.
Iэнлэ бгъузэм кылунагъэу
Мэгъы ныор кIэгъожьыгъэу.

Джэрз гъэчъыгъэр улыиыгъэу,
ШъуантIэу Iэпсыр къечэхыгъ,
Пшъэхъур гъашIэм зэпитхыгъэу,
Мыжъосыныр ыхъокIыгъ.
Цыф Iэлыгъэу бгъэлэпIагъэр
Мэгупшысэшъ кыпшъхъащыт.

Укъедэлъушъ усэу стхыгъэм
Пшъхъэ уфагъэу пчэгум уит.

ГъашIэу тилэр осым фэд,
Ау зытIужькIэ тызэфэд.
Щэр мыохъоу кытефагъ,
Дышъэ кIэнэу кытфэнагъ.
Ау шагъашIоу щалэтыгъэу
Хэти фаеп мыжъо лъаплэ.
Рахъожьынэп а лъэаплэм,
Осыр тизэу ситIысыплэ.

Я 3 — 6-рэ нэклубгъохэр къэзыгъэхъазырыгъэр
филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу ТЫГЪУЖЪ Гошсим.

Япсэулэхэм языхт ренэу кылыпльэнхэу, зыщыклагъэм гъэцэкжынкхэр къафашынхэу унэ зэтетхэм ачлэс цыфхэм гъэорышлэлэ компаниехэм илъэс къэс зэзэгъыныгъэхэр адашых.

Мазэ къэс коммунальнэ фэло-фашлэхэм атефэрэ ахъщэр гъэорышлэлэм фатлупшы, ар унэм счет гъэнэ-фагъэу илэм ехъэ. Арэуштэу щытми, унэхэр нахьыбэмклэ ыгъэкых, жьы хъугъэхэр бэу ахэтых, гъэорышлэлэхэм лóf зэрэшлэрэм цыфхэр ыгъэразэхэрэп. Тэ тизакъоп, зэрэкъэралыгъоу арэуштэу щыщыт.

лофыгъом изэшлэхын, хэклиплэхэр ащ кыфэгъотыгъэнхэм пашэхэри дэлажъэх. Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путинэр Федеральнэ Законэу псэуплэ компаниехэм ялофшлэлэ лицензировать зэрэшлыгъэн фаем фэгъэхыгъэм 2014-рэ илъэсым клэтхэжыгъагъ. Хызмэтыр зэрэщытэу гъэкжыгъэным лóf дашлэ. Тызхэт илъэсым иапэрэ мазэ кыщегъэжыгъэу гъэорышлэлэ компаниехэр зэрэлажэхэр зэпамыгъэуным фэшл ахэм япашэхэм ялофшлэн хэшлыкэу фырялэр къагъэлъэгъоным пашэ ушэ-тынхэр атынхэш, лиценzie кыдахынэу щыт. Ащ фэгъэхыгъэ унашъо Адыгеими щаштагъ. Ар зэрэзэшлэхэр кьедгъэлотагъ унэхэмрэ псэуалъэхэмрэ яшын ыкли Адыгэ Республикэм ипсэуплэ фонд гъэфе-дэгъэным алыпльэрэ къэралыгъо инспекциехэм я Гъэорышлэлэу шылом хэхъэрэ къэралыгъо псэуплэ инспекцием ипашэу Жаклэмыкьо Саидэ.

— Саид, цыфхэм агу кьэтэгъэгъэкыхъэ лиценzieхэр (фитыныгъэ кызыэраратырэр зэрытхэгъэ тхыльхэр) кыдэ-зыхынхэ фаехэр ыкли ащ плэлэ гъэнэфагъэ илэмэ.

— Лиценzie кыдэзыхын фаер предпринимателэу псэуплэ-коммунальнэ гъэорышлэлэм пэщэныгъэ дызэзыхъэрэр ары. Лиценzie юридическэ лъапсэ илэу лóf зышлэрэр ары кызыэраратырэр, ау ар зыфэгъэхыгъэр цыфым унэ зэхэтхэр ыгъэорышлэнхэмклэ шлэныгъэ илэу зэрэщытэр ары.

Лиценzie кыдэзыхын фаехэм Адыгеим щызэхэщэгъэ псэуплэ-коммунальнэ гъэорышлэлэхэр зэклэ ахэхъэх. Ахэм лъэлэу тхыльхэр мэлылфэгъум и 1-м ехъулэу псэуплэ инспекцием кырахылагъэх. Жьоныгъуаклэм и 1-м нэс лиценzie кыдэзыхышъугъэхэм зэклэми яттыжыштых.

— Зэклэми зыкышъу-фагъэзагъа, зыкышъуфэзымыгъэзагъэхэм сыда къарыклоштыр?

— Къэралыгъо псэуплэ инспекцием зыкыфэзыгъэзэгъэ компаниехэм ацлэхэр къэлэ администрацием тэгъэхых. Ащ лъэлэу тхыль къэзымытхыгъэ компанием ычлплэлэ унэ зэхэтхэм ащыпсэурэ цыфхэу ащ елхыгъагъэхэр еугъоихэш, агурегъало якомпание лиценzie кыдихынэу зэрэфэмыер ыкли лъэлэу тхыль кызыэримытхыгъэр.

Лиценzie кызыэримытыр пашэм лóf ышлэн фитэп. Арыш, тхыамэфитлэм кыклоцл нэмыкл псэуплэ организацие

кызыэрэхыхын фаер администрацием арегъашлэ.

Лиценzie кыдахынэу фэмыехэу зыкыфэзыгъэзагъэхэр компаниитлэу мэхъух — ахэр я 4-рэ ыкли я 5-рэ къэлэ гъэорышлэлэхэр арых.

— Сыда ахэм ушъхыгъоу ялэр?

— Джынэс ахэр псэуплэ гъэорышлэлэагъэх, (ЖЭУ-х), джы лóf ашлэжыштыт. Зэхашъжыштыт лófшлэлэхэм гъэорышлэлэ компаниеклэ (УК) яджэ-штых, иклэрыклэ шыпкыгъэу лóf ашлэнэу рагъэжыштыт.

— Ащ къеклэ илъэс пчъагъэрэ лóf зышлэгъэ компаниехэу чыфэ кызытефагъэхэми, зымыгышпынхэу, якомпаниехэр зэфашыжынкхэ фитхэу?

— Хэти лиценzieм икыдэ-хынклэ фитыныгъэ ил. Ау лиценzie уилэклэ гъэорышлэн компание уилэу ащ кыкыларэп.

Псэуплэ-коммунальнэ хызмэтыр

Лиценzieхэм яшлэуагъэ кьээкложта?

Унэ зэтетхэм ачлэс цыфхэм укыхахын, цыхъэ кыпфашын фае зэзэгъыныгъэ кыбдашын пашэ. Мары лиценzie фаехэм ахэт зы нэбгырэ джыри зы уни зыкыфимыгъэзагъэу. Ащ фэдэм ушэтынхэр ытышъугъэмэ, лиценzie етымытын тыфитэп. Ар ыгъэфедэшт-ымыгъэфедэштыр ежы илóf. Пэшлорыгъэшъу лиценzie кыдэлхын уфит.

Дэу лóf зышлэгъэ компаниехэм лóf зэрэшлэгъэр ауплэкы хабзэ. Уплэкунхэм къагъэлагъэрэм елытыгъэшт тапэклэ лóf ышлэштмэ е ымышлэштмэ.

— Компание тхыапша лиценzieхэр кыдахынхэу кыкылэуагъэхэр?

— Мэлылфэгъум и 1-м ехъулэу псэуплэ компание 31-рэ тхыгъагъэ. Ахэм зэклэми пэшлорыгъэшъу лóf адэтшлагъ. Тапэклэ компаниехэр зэрэщылэхэмклэ макъэ кызытагъэлуклэ икыуштыгъэмэ, джы зыкыффагъэзэн фаеу хъугъэ.

Лиценzie фаехэр 29-рэ мэхъух, ыпшэклэ кызыэрэслагъэу, компаниитлэм япашэхэм лъэлэу тхыльхэр къатхыгъэхэп. Компаниехэм янахыбэр Адыгеим щызэхэщэгъэх, Краснодар краим щыщэу — 2, Урысыем изы компание республикэм лóf щашлэнэу

щытмэ зэдгъэшлэным пашэ итхыльхэр АР-м хэгъэу клоцл лófхэмклэ и Министерствэ тэгъэхых. Нахыбэрэмклэ джэуапыр ащ кышцагъэжыгъэ. Тэ псэуплэ-коммунальнэ хызмэтым хэхъэрэ гъэорышлэлэ компаниехэр лицензировать шыгъэнхэм фэгъэхыгъэ хабзэмрэ псэуплэхэмклэ Кодексымрэ мы лófыгъомклэ кыдалытырэ лъэныкыохэр зэклэ тэгъэцэклэх.

— Гъэорышлэлэ компанием лиценzie кыратыгъэу лófшлэнхэр зэхышъэу хъумэ цыфхэмклэ нахышлэу уеплъа?

— Цыфхэмкли ежы псэуплэ компаниемкли лиценzieхэм яшлэагъэ кьэклонэу тэгугъэ. Апэрэмклэ, компанием ипашэ лófым хэшлыкл фырымилэу ушэтыни фэтыштыт, лиценzie кыратыштыт. Ащ нахы хэмылым, лиценzie кызыэратынэу фаехэм зэклэми Правительствэмрэ Урысые Федерацием псэолъэшлынымклэ и Министерствэрэ къагъэхызырыгъэ улчлэ 400-м яджэуапыр зэрагъэшлэнэу хъугъэ.

Цыфхэр пштэмэ, ахэм гъэорышлэлэ компанием илófшлэлэ агу римыхымэ, зыклэ-лэлэухэр лófыгъохэр къафимыгъэцэклэхэмэ, яунэклэ лófхэр

фаехэу лиценzieхэм кьаклэуагъэх.

— Ушэтынхэр зыфэмытыгъэхэм лиценzieхэри къаратыштытхэп. Зымытышъугъэхэри щылэха?

— Щылэх. Нэбгырэ 61-мэ ушэтынхэр аклугъэх, ахэм ащыщэу 5-м яшлэныгъэ икыугъэп.

Гъэорышлэлэ компаниехэм япашэхэм ямызакъоу, ахэм лóf ащызышлэрэ специалистхэми ушэтынхэр, ежыхэр фаехэу, атыгъэх. Илófышлэхэр кыдэзышъэгъэ пашэхэри кьэхэлыгъэх. «Сэ сшлэрэр силофшлэхэми ашлэн фае, зэклэми шлэныгъэ ящыклагъ», «Сэ сыкысымаджэмэ е зызгъэпсэфын хъумэ, гуадэм сэ сипшъэрылхэр ыгъэцэклэнхэ фае», — зылауагъэхэри щылэх.

— Саид, лиценzieхэр кызыэраратыгъагъэхэр щылэха, ащ икыдэхын плэлэ гъэнэфагъэ илэ?

— Гъэорышлэлэ компание 10-м ехъумэ япашэхэм лиценzieхэр къаратыжыгъагъэх. Лицензионнэ комиссием тхыамафэ къэс зы мафэ лóf ешлэ. лófыр зэтэзылэжэрэ лъэныкыохэри щылэх. Гушылэм пашэ, лиценzieхэр кызыэраратынэу щытхэм ятхыльхэм ягъэхызырын охътабэ ехы. Джащ фэдэу компанием ипашэ хыкумым ыгъэпшынагъэу, хыпсым члэсыгъэу

зытетхэр къаримылохэмэ, тхыусыхэ тхыльхэр псэуплэ инспекцием фатхынхэ фитых. Илъэсым кыклоцл псэуплэ-коммунальнэ хызмэтым фэгъэхыгъэ хабзэу щылэхэр тлоуцогъо ащ ыукуагъэхэ зыхъуклэ, компаниеми ащ ипаци лóf арагъэшлэжыштыт.

Тэрэзэу ыкли икыоу лóf ымышлэныр компаниемклэ фэдэп. Цыфхэр умыгъэразэхэмэ, язэзэгъыныгъэхэри зэпагъэужынкхэш, компанием хэ-кыжынкхэ альэкыштыт. Компанием кыгъэгъунэрэ унэхэм зэклэми яплощадь щыщэу процент 15-р зыхэкыжыкыклэ, ащ кыратыгъэ лиценzie лыхыжыштыт, пашэм лóf имылэу къэнэшт.

— Лиценzie зэрагъэфедэштым плэлэ гъэнэфагъэ илэ?

— Лиценzie зэ кызыэраратырэр, цыфым илófшлэн дэгъоу егъэцэклэмэ, зэрэфаем фэдизрэ рылэжыштыт, ау ар зыщыгъэфедэн фитыр кызыдыдихыгъэ шольпырыр ары.

— Опсэу, Саид. Лиценzieхэм яшлэагъэу кьаклорэр уахътэм кыгъэлъэгъоштыт, цыфхэр ащ ыгъэрэзэнхэу тышчыгъыштыт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

◆ ДЗЮДО. ТЕКІОНЫГЪЭМ ФЭГЪЭХЫГЪ

Ялэпэлэсэныгъэ хагъахъо

Хэгъэгъу зэошхом фашист техаклохэр шызэхакъутэ-хи Текіоныгъэр кызышыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэ-хъурэм фэгъэхыгъэ зэнэкъокъу дзюдомкІэ Мыекъуапэ шыкІуагъ. Адыгеим ибэнэкІо анахъ дэгъухэр зэлукІэгъухэм ахэлэжъагъэх.

Зэнэкъокъур рагъэжъэным ыпэкІэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу, зэлукІэгъухэм ясудья шъхьалэу Хъэшхуанэкъо Айвар, Хэгъэгъу зэошхом иветеранэу Николай Куся, нэмыкІхэри кыэгъушыагъэх. Заом лы-хъужныгъэу шызэрихъагъэм фэшІ орденхэр, медальхэр кызыфа-гъэшъошэгъэ Н. Куся лъэпкъ зэфэшъхьафхэр пытэу зэкъоуо-хи, фашистхэм ядзэхэр зэрэ-зэхакъутагъэхэм, Текіоныгъэм и Мафэ Австрием зэрэщыхыгъэу-нэфыкІыгъэм, Адыгеим шыпсэу-хэрэм мамыр шылакІэр зэрагъэ-пытэрэм, спортым пылъ ныб-жыкІэхэм зэнэкъокъухэм цыт-

хъур къащыдахызэ тызэрагъэгъу-шхорэм къатегушылагъ. Яонтэгъу-гъэхэм ялытыгъэу апэрэ чІыплэ-хэр кыдэзыхыгъэхэм шъуащы-тэгъэгъуазэ. Дэхъу Азэма, кг 60, Филапцэ Астемир, кг 66-рэ, Кемал Алтуев, кг 73-рэ, Шъэо-цыкІу Айдемыр, кг 81-рэ, Къудай-нэт Азэма, кг 90-рэ, Хъакурынэ Хъазрэт, кг 100, Жанэ Рустам, кг 100-м кхехъу, Елена Ткачен-кэр, кг 52-рэ, Сусана Димахсан, кг 63-рэ, Адыгэ Республикэм ичемпион хъугъэх.

— Сигуапэу зэнэкъокъум се-плъыгъ, тиныбжыкІэхэм къулай-ныгъэ ахэлъ, дахэу зэбэных, — кытылауагъ Н. Куся. — СикІэлэ-

70

Сурэтым итхэр: Дэхъу Азэма, Ни-колай Куся, ШъэоцыкІу Айдемыр.

гъур сыгу къагъэкІыжыизэ, бэнэ-плэ алырэгъум сыкытехъэ сшІои-гъоу уахътэ кысэкІуштыгъ...

Тулпэрэ Айдемыр, Хъакурынэ Хъазрэт, Филапцэ Астемир, Елена Ткаченкэм, нэмыкІхэм Іэлэлэсэ-ныгъэ ин къагъэлъэгъуагъ. Адыгэ Республикэм изэнэкъокъу апэрэ чІыплэхэр кыщыдэзыхыгъэхэ Дэхъу Азэма, ШъэоцыкІу Айде-мыр, фэшъхьафхэри Хэгъэгъу зэо-шхом иветеранэу Николай Куся гущылэгъу фэхъугъэх, нэлэплъ сурэтхэр атырахыгъэх.

Тиреспубликэ дзюдомкІэ ихэ-шыпыкІыгъэ командэхэм яухъа-

зырыныгъэ зыщыхагъэхорэ спорт еджаплэм ипащэу Кобл Зейде, Адыгеим изаслуженнэ тренерэу Бастэ Сэлымэ, тренер-кІэлэегъа-джэхэу Беданэкъо Рэмэзан, На-псэу Бислэан, нэмыкІхэми зэра-лытэрэмкІэ, дзюдомкІэ тибэна-кІохэм ащ фэдэ зэнэкъокъухэр ящыкІагъэх. ЛъэкІэу ялэр зыда-шлэжы, зэлукІэгъухэм зафагъэ-хъазыры.

Апэрэ чІыплыхыр купхэм къа-щыдэзыхыгъэхэр Къыблэм изэ-нэкъокъоу жъоныгъокІэ мазэм иаужырэ мафэхэм Мыекъуапэ цикІощтым хэлэжъэщтых.

◆ ФУТБОЛ. КУПЭУ «КЪЫБЛЭР»

Хэт сыдигъуа зешлэщтыр?

Футболыр зышІогъэшІэгъонхэм ялъэлухэр кыдэт-лытэхэзэ, купэу «Къыблэм» шешІэрэ командэхэм финалым зэлукІэгъоу шырялэштхэм тигъэзетеджэхэр ащытэгъэгъуазэх.

Я 25-рэ ешлэгъухэр

19.04. тхъаумаф

«Машук» Пятигорск — «Черноморец» Новороссийск
«Динамо» Ставрополь — «Афыпс» п. Афицкий
МИТОС Новочеркасск — «Витязь» Крымск
«Ангушт» Назрань — «Торпедо» Армавир
«Спартак» Налчык — «Биолог» Новокубанск
«Таганрог» Таганрог — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ

Я 26-рэ ешлэгъухэр

24.04. бэрэскэшху

«Черноморец» Новороссийск — «Спартак» Налчык
«Афыпс» п. Афицкий — «Ангушт» Назрань
«Витязь» Крымск — «Таганрог» Таганрог
«Торпедо» Армавир — «Динамо» Ставрополь
«Биолог-Новокубанск» — «Машук» Пятигорск
«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — МИТОС Новочеркасск

Я 27-рэ ешлэгъухэр

29.04. бэрэскэжъый

«Динамо» Ставрополь — «Черноморец» Новороссийск
МИТОС Новочеркасск — «Афыпс» п. Афицкий
«Машук» Пятигорск — «Витязь» Крымск
«Спартак» Налчык — «Торпедо» Армавир
«Таганрог» Таганрог — «Биолог-Новокубанск»
«Ангушт» Назрань — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ

Я 28-рэ ешлэгъухэр

4.05. блыпэ

«Черноморец» Новороссийск — МИТОС Новочеркасск
«Афыпс» п. Афицкий — «Машук» Пятигорск
«Витязь» Крымск — «Динамо» Ставрополь
«Торпедо» Армавир — «Таганрог» Таганрог
«Биолог-Новокубанск» — «Ангушт» Назрань
«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Спартак» Налчык

Я 29-рэ ешлэгъухэр

9.05. шэмбэт

«Ангушт» Назрань — «Черноморец» Новороссийск
«Таганрог» Таганрог — «Афыпс» п. Афицкий
«Спартак» Налчык — «Витязь» Крымск
«Машук» Пятигорск — «Торпедо» Армавир

МИТОС Новочеркасск — «Биолог-Новокубанск»
«Динамо» Ставрополь — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ

Я 30-рэ ешлэгъухэр

14.05. мэфэкү

«Черноморец» Новороссийск — «Таганрог» Таганрог
«Афыпс» п. Афицкий — «Спартак» Налчык
«Витязь» Крымск — «Ангушт» Назрань
«Торпедо» Армавир — МИТОС Новочеркасск
«Биолог-Новокубанск» — «Динамо» Ставрополь
«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Машук» Пятигорск

Я 31-рэ ешлэгъухэр

19.05. гъубдж

«Спартак» Налчык — «Черноморец» Новороссийск
«Ангушт» Назрань — «Афыпс» п. Афицкий
«Таганрог» Таганрог — «Витязь» Крымск
«Динамо» Ставрополь — «Торпедо» Армавир
«Машук» Пятигорск — «Биолог-Новокубанск»
МИТОС Новочеркасск — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ

Я 32-рэ ешлэгъухэр

24.05. тхъаумаф

«Черноморец» Новороссийск — «Машук» Пятигорск
«Афыпс» п. Афицкий — «Динамо» Ставрополь
«Витязь» Крымск — МИТОС Новочеркасск
«Торпедо» Армавир — «Ангушт» Назрань
«Биолог-Новокубанск» — «Спартак» Налчык
«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Таганрог» Таганрог

Я 33-рэ ешлэгъухэр

30.05. шэмбэт

МИТОС Новочеркасск — «Черноморец» Новороссийск
«Машук» Пятигорск — «Афыпс» п. Афицкий
«Динамо» Ставрополь — «Витязь» Крымск
«Таганрог» Таганрог — «Торпедо» Армавир
«Ангушт» Назрань — «Биолог-Новокубанск»
«Спартак» Налчык — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ

Я 34-рэ ешлэгъухэр

5.06. бэрэскэшху

«Черноморец» Новороссийск — «Динамо» Ставрополь
«Афыпс» п. Афицкий — МИТОС Новочеркасск
«Витязь» Крымск — «Машук» Пятигорск
«Торпедо» Армавир — «Спартак» Налчык
«Биолог-Новокубанск» — «Таганрог» Таганрог
«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Ангушт» Назрань

Шъуналэ тешъудз: апэ зыцІэ къетІогъэ командэхэм ястади-онхэм ешлэгъухэр ащыкІощтых.

НэкІубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкІи кыдэзы-
гъэкІырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
ІофхэмкІэ, ІэкІыб
кыэралхэм ащы-
псэурэ тилъэп-
кыэгъухэм адырялэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи кыбар
жъугъэм иамал-
хэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыхэщыІэр:
385000,

къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чІыплэ гъэлары-
шлал, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкІэмкІи
пчыагъэр
4015

Индексхэр
52161
52162
Зак. 662

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхьалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр

МэшлІэкъо
Сайд

ПшъэдэкІыжъ
зыхырэ
секретарыр
ЖакІэмыкьо
Аминэт